

Bài 4: Phương pháp chuỗi giá trị

Trần Tiến Khai

Khoa Kinh Tế

Đại Học Kinh Tế TP. Hồ Chí Minh

Nội dung trình bày

1. Giới thiệu
2. Định nghĩa
3. Các khái niệm chính
4. Chọn lựa cấp độ phân tích
5. Các phương pháp phân tích

1. Giới thiệu

Những thay đổi trong môi trường kinh tế-xã hội

1. Thị trường hiện đại
2. Các chuỗi giá trị
3. Các thể chế và chính sách
4. Nhiều tác nhân tham gia chuỗi giá trị

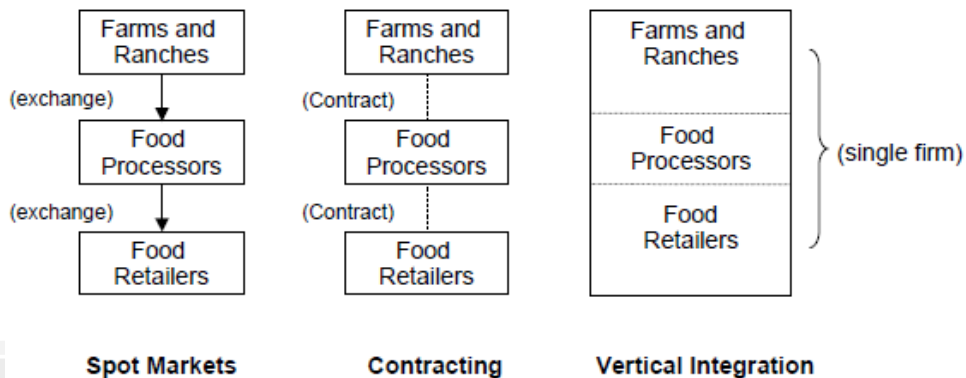
1. Thị trường hiện đại

- Các hoạt động siêu thị bán sỉ và lẻ quy mô lớn;
- Cầu: số lượng lớn và các tiêu chuẩn an toàn và chất lượng;
- Hội nhập theo chiều dọc và toàn cầu hóa

3

1. Giới thiệu

Thị trường hiện đại: hình thành liên kết dọc

4

1. Giới thiệu

Những thay đổi trong môi trường kinh tế-xã hội

1. Thị trường hiện đại
2. Các chuỗi giá trị
3. Các thể chế và chính sách
4. Nhiều tác nhân tham gia chuỗi giá trị

2. Các chuỗi giá trị

- Gồm các chức năng trực tiếp: sản xuất sơ cấp, thu gom, chế biến, bán sỉ, bán lẻ;
- Gồm các chức năng hỗ trợ: cung ứng đầu vào, các dịch vụ tài chính, vận chuyển, đóng gói, và quảng cáo

5

1. Giới thiệu

3. Thể chế và chính sách

- Các phương thức tương tác được thỏa thuận để quản lý hành vi cá nhân và tập thể ở các quy mô khác nhau;
- Có thể là chính thức (pháp lý) hoặc không chính thức (thị trường);

4. Các tác nhân tham gia chuỗi giá trị

- Những người tham gia trong chuỗi cùng làm việc;
- Sự phối hợp giữa các nhà hoạch định chính sách, nhà nghiên cứu và người làm thực tiễn; phối hợp giữa chính phủ, doanh nghiệp và các tổ chức xã hội dân sự

6

2. Định nghĩa

- Chuỗi giá trị là một loạt những hoạt động cần thiết để biến một sản phẩm (một dịch vụ) từ lúc còn là khái niệm, thông qua các giai đoạn sản xuất khác nhau đến khi phân phối đến người tiêu dùng cuối cùng và vứt bỏ sau khi đã sử dụng (Kaplinsky 1999; Kaplinsky & Morris 2001).
- Một chuỗi giá trị tồn tại khi tất cả những người tham gia trong chuỗi đều hoạt động để tạo ra tối đa giá trị trong toàn chuỗi

7

2. Định nghĩa

- Theo nghĩa hẹp: Một chuỗi giá trị gồm một chuỗi các hoạt động được thực hiện trong một công ty để sản xuất ra một sản lượng nào đó.
- Theo nghĩa rộng: là một phức hợp những hoạt động do nhiều người tham gia khác nhau thực hiện (người sản xuất sơ cấp, người chế biến, thương nhân, người cung cấp dịch vụ v.v...) để biến nguyên liệu thô thành thành phẩm được bán lẻ.
- Chuỗi giá trị rộng bắt đầu từ hệ thống sản xuất nguyên liệu thô và chuyển dịch theo các mối liên kết với các doanh nghiệp khác trong kinh doanh, lắp ráp, chế biến v.v...

8

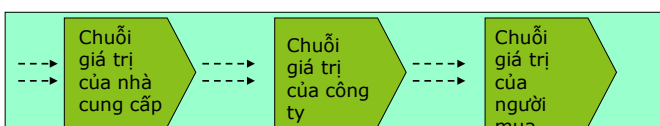
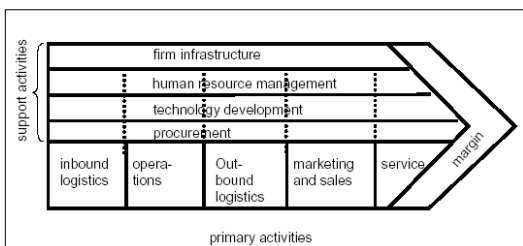
3. Các khái niệm chính

Bốn dòng nghiên cứu chính về chuỗi giá trị :

1. Chuỗi giá trị theo M.Porter (1985)
2. Phương pháp chuỗi giá trị do GTZ, M4P áp dụng
3. Phương pháp "filière" (phân tích chuỗi ngành hàng - CCA), và
4. Phương pháp tiếp cận toàn cầu do Kaplinsky (1999), Gereffi (1994; 1999; 2003) và Gereffi, và Korzeniewicz (1994) đề xuất

9

3. Các khái niệm chính: M.Porter's VC

Chuỗi giá trị theo M.Porter

Những đặc điểm

1. Tìm lợi thế cạnh tranh bằng cách tách biệt một chuỗi hoạt động nhiều hoạt động
2. Năng lực cạnh tranh của doanh nghiệp có thể được phân tích bằng cách nhìn vào chuỗi giá trị.
3. Phân tích chuỗi giá trị chủ yếu nhằm vào việc hỗ trợ quyết định quản lý và các chiến lược quản trị.

10

3. Các khái niệm chính

Phân tích chuỗi giá trị (Value chain analysis – VCA) theo GTZ, M4P

Các đặc điểm chính

1. Tập trung vào những các quan hệ kỹ thuật, định lượng và vật chất.
2. Sơ đồ hóa các dòng chảy hàng hóa vật chất.
3. Xác định các tác nhân và hoạt động của họ.
4. Phân tích các quan hệ quản trị và điều phối chuỗi.
5. Áp dụng cho chuỗi giá trị có quy mô nhỏ (địa phương, tỉnh, vùng).

11

3. Các khái niệm chính

Phân tích tài chính và kinh tế của chuỗi giá trị

- Phân tích lợi ích và phân phối lợi ích mang tính cá nhân;
- Tính toán trong phạm vi nội địa;
- Phân tích cho chuỗi giá trị quy mô nhỏ

Phân tích chiến lược của chuỗi giá trị

- Tương tác giữa các tác nhân;
- Các chiến lược cá nhân và tập thể;
- Các cơ hội nâng cấp chuỗi

12

3. Các khái niệm chính: "filière"

Phân tích ngành hàng (commodity chain analysis - CCA)

Các đặc điểm chính

1. Tập trung vào những các quan hệ kỹ thuật, định lượng và vật chất.
2. Sơ đồ hóa các dòng chảy hàng hóa vật chất.
3. Xác định các tác nhân và hoạt động của họ.
4. Phân tích trên quy mô ngành hay quốc gia.
5. Phân tích sự đóng góp kinh tế (giá trị gia tăng), xã hội (việc làm, lao động) của chuỗi cho quốc gia.

13

3. Các khái niệm chính: "filière"

Phân tích tài chính và kinh tế của chuỗi ngành hàng

- Phân tích lợi ích và phân phối lợi ích;
- Tách rời chi phí - lợi ích nội địa và quốc tế;
- Phân tích ngành hàng ở cấp độ ngành hoặc quốc gia

Phân tích chiến lược của ngành hàng

- Tương tác giữa các tác nhân;
- Các chiến lược cá nhân và tập thể

14

3. Các khái niệm chính: tiếp cận toàn cầu

Chuỗi giá trị toàn cầu (Global chain analysis – GCA)

1. Xem xét cách các công ty và quốc gia đã hội nhập trên toàn cầu và đánh giá các yếu tố quyết định của sự phân phối lợi tức toàn cầu.
2. Phân phối thu nhập (lợi tức) của chuỗi giá trị giữa các quốc gia.
3. Hiểu các công ty, khu vực và quốc gia được liên kết với nền kinh tế toàn cầu như thế nào.

15

3. Các khái niệm chính

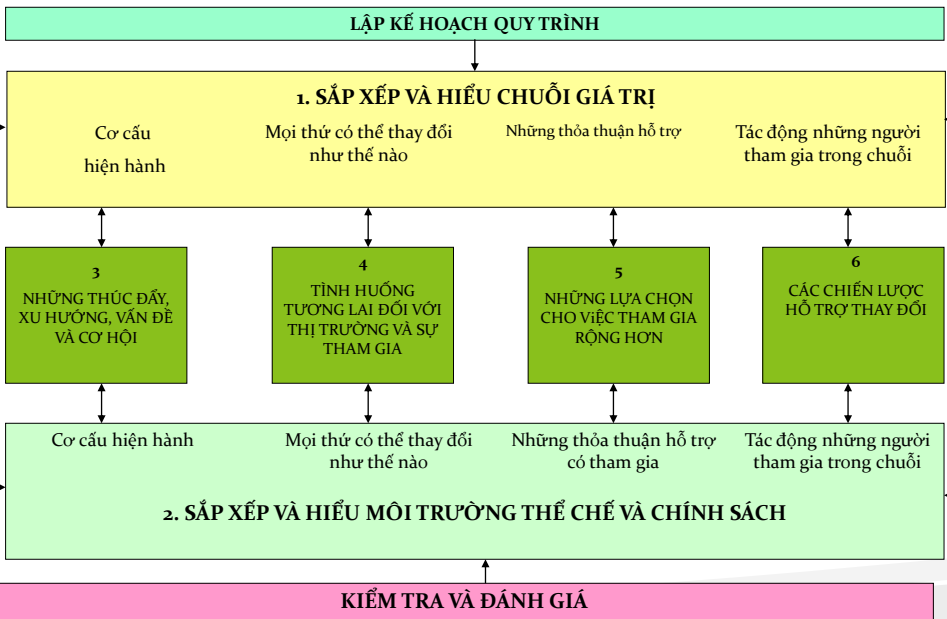
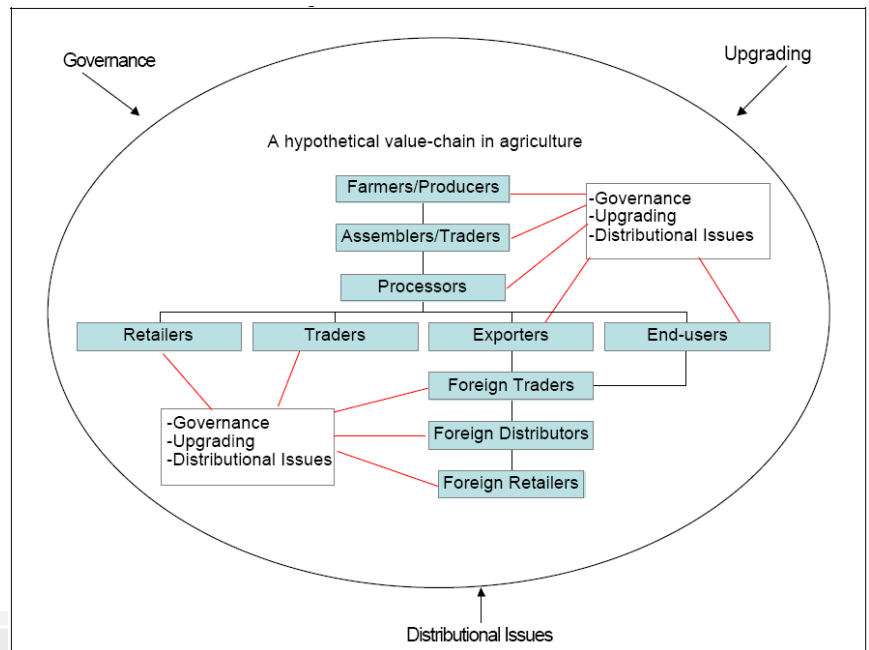
Bốn đặc điểm phân tích của chuỗi giá trị

1. Sơ đồ hóa các tác nhân, dòng chảy vật chất, hàng hóa, thông tin, chi phí, lợi nhuận;
2. Phân tích phân phối lợi ích giữa các tác nhân tham gia;
3. Phân tích nâng cấp chuỗi;
4. Đánh giá vai trò quản trị chuỗi.

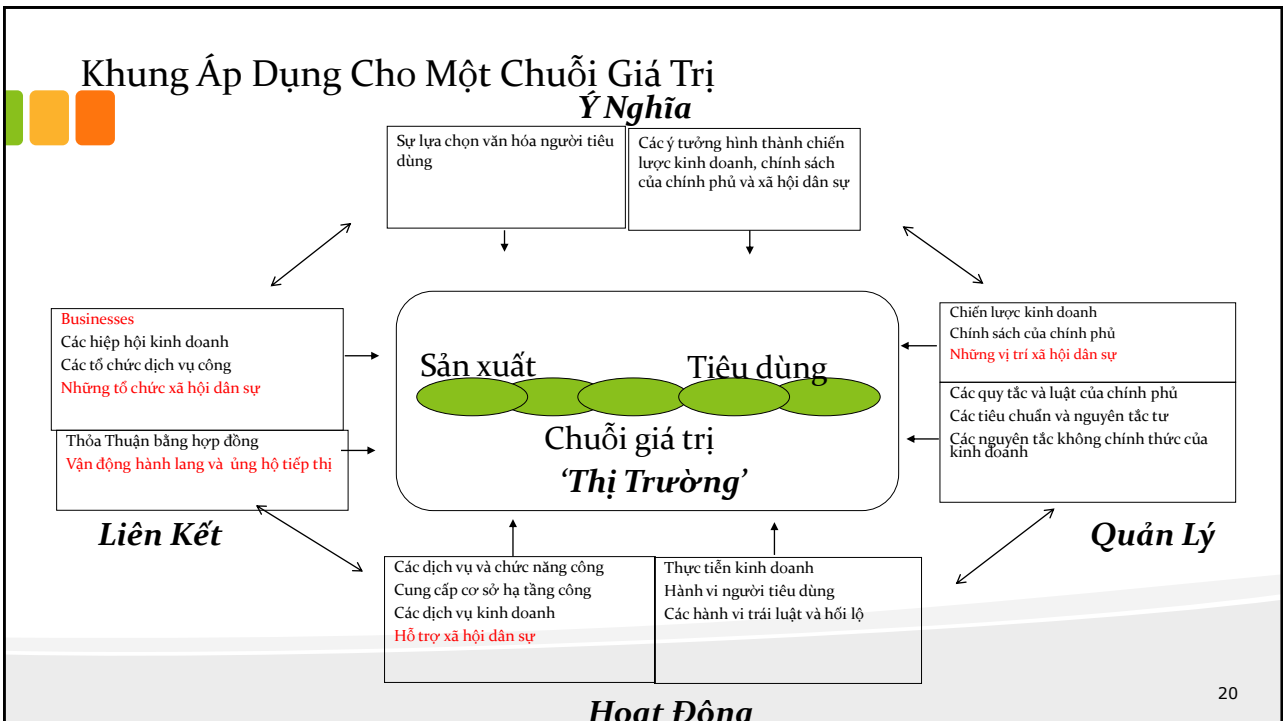
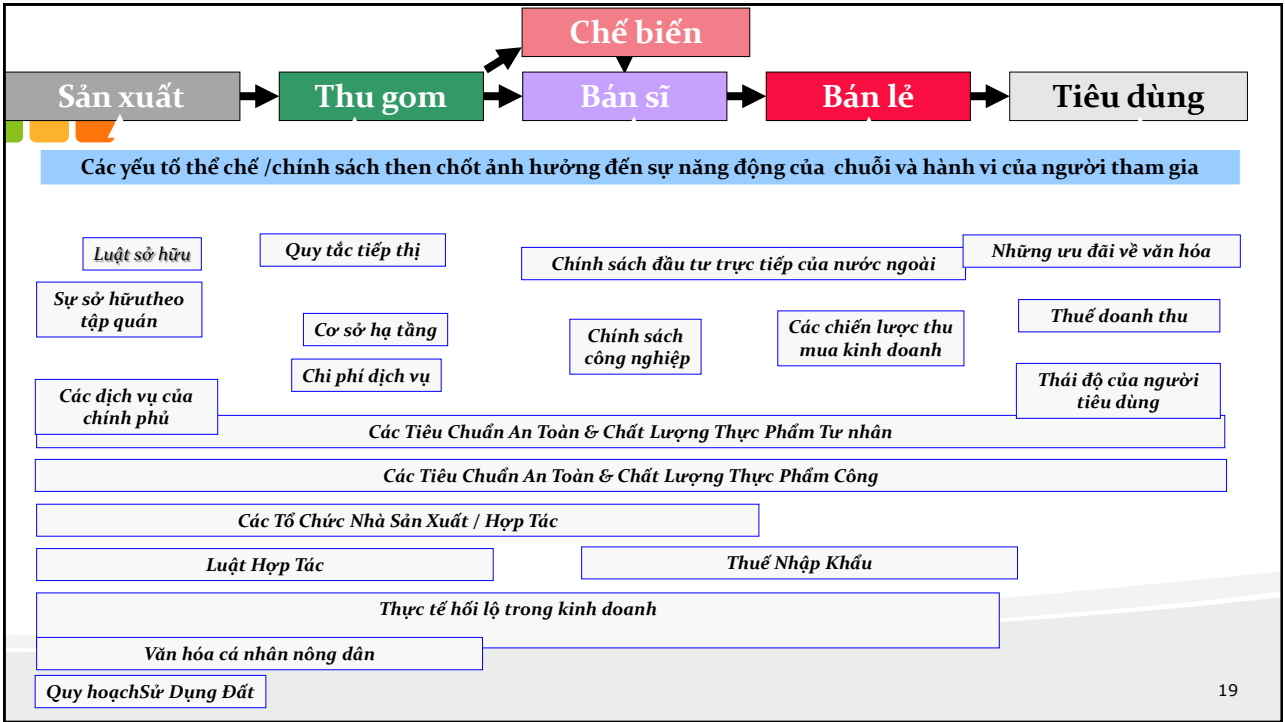
16

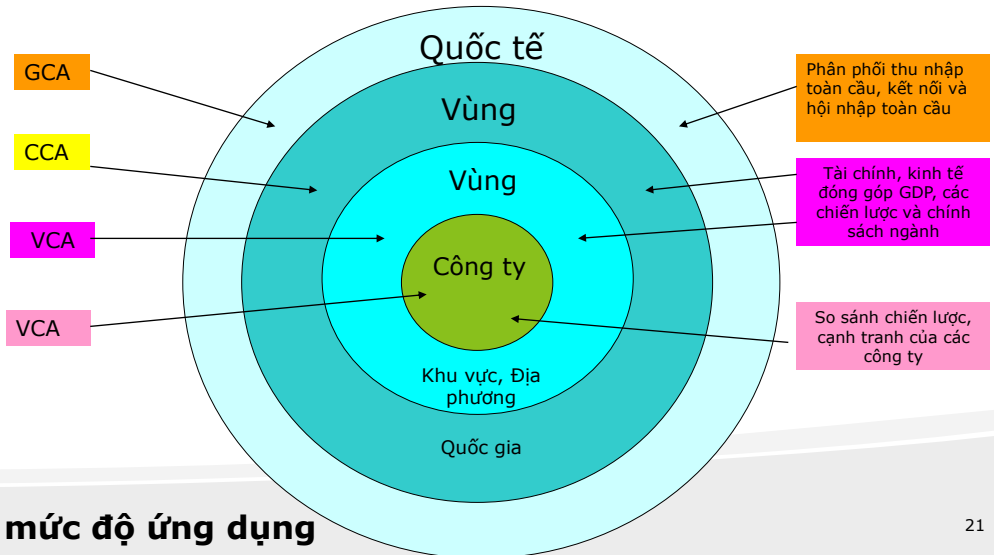
Sơ đồ phân tích chuỗi giá trị

Khung phân tích cho việc sắp xếp và tác động đến các chính sách và thể chế trong thị trường chế biến thực phẩm nông nghiệp năng động - Nguồn: IIED, CD&IC, WUR, 2008

4. Chọn lựa cấp độ phân tích

21

5. Các phương pháp phân tích

- ▶ Value chain mapping
- ▶ Mind mapping
- ▶ Cause and effect mapping
- ▶ Decision trees
- ▶ Rich pictures
- ▶ Stakeholder influence mapping
- ▶ Outcome mapping
- ▶ Card clustering
- ▶ Ranking
- ▶ Stakeholder power analysis
- ▶ Institutional analysis
- ▶ Scenario analysis
- ▶ Visioning
- ▶ Incentive analysis
- ▶ Force field analysis
- ▶ Social network analysis
- ▶ Four Rs

Brainstorming, focus group,
informal interviews,
documentary research
(qualitative methods)

22

5. Các phương pháp phân tích

Surveys, formal interviews,
documentary research
(quantitative methods)

- ▶ Investment costs
- ▶ Operational costs
  - Fixed costs
  - Variable costs
- ▶ Revenues
- ▶ Net income
- ▶ Net margins
- ▶ Break even point
- ▶ Return on investment
- ▶ value of intermediate inputs
- ▶ Value added
- ▶ Gross profit
- ▶ Depreciation
- ▶ Net profit
- ▶ Financial account
- ▶ Consolidated account of the chain
- ▶ Financial analysis: Impact analysis using market prices (PAM)
- ▶ Economic analysis: impact analysis using shadow prices (PAM)

23

References

- Fabien Tallec and Louis Bockel. (2005). Commodity chain analysis. Constructing the Commodity Chain. Functional analysis and Flowchart. EASYPol. Module 043. FAO.
- Fabien Tallec and Louis Bockel (2005). Commodity chain analysis. Financial analysis. EASYPol. Module 044. FAO.
- Fabien Tallec and Louis Bockel (2005). Commodity chain analysis. Impact analysis using market prices. EASYPol. Module 045. FAO.
- Fabien Tallec and Louis Bockel (2005). Commodity chain analysis. Impact analysis using shadow prices. EASYPol. Module 046. FAO.

24

References

- M4P. (2008). Making value chains work better for the poor. A toolbox for practitioners of value chain analysis. 3rd version. Making markets work better for the poor (M4P) Project. UK Department for International Development (DFID). Agricultural Development International. Phnom Penh, Cambodia.
- Fabre P. (1994). Note de methodologie generale sur l'analyse de filiere pour l'analyse economique des politiques. Doc No. 35. FAO.
- Eric A Monke and Scott R. Pearson. (1989). The policy analysis matrix for agricultural development. Stanford University.
- J.Price Gittinger. (1985). Economic analysis for agricultural projects.

References

- GTZ. ValueLinks Manual. The Methodology of Value Chain Promotion. First Edition.
- ACDI/VOCA. Value Chain Approach: Bringing Small Enterprise into Competitive Industries in the Global Economy
- FAO (2007). Agro-industrial supply chain management: concepts and applications
- Raphael Kaplinsky and Mike Morris. (2001). A handbook for value chain research

References

- Sonja Vermeulen, Jim Woodhill, Felicity Proctor and Rik Delnoye. (2008). Chain-Wide Learning for Inclusive Agrifood Market Development: A guide to multi-stakeholder processes for linking small-scale producers to modern markets. The International Institute for Environment and Development (IIED), UK and the Capacity Development and Institutional Change Programme (CD&IC), Wageningen University and Research Centre, the Netherlands